

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน – ไทย :
แนวทางการปรับใช้ในประเทศไทย

A Comparative Study of Taiwanese - Thai Marriage
Equality Laws: Possible Adaptations for Thailand

กัญชพร ศิริวาท¹

Kanchaporn Siriwat¹

อภิรักษ์ นุสitchaiyakarn¹

Apirak Nusitchaiyakarn¹

เมย์รวี ทรัพย์ศิริ²

Merawee Sapsiri²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาจีนศึกษา สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

¹ Chinese Studies Major, School of Sinology, Mae Fah Luang University

² นักศึกษาสาขาวิชาจีนศึกษา สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

² Chinese Studies Major, School of Sinology, Mae Fah Luang University

Corresponding Author:

Apirak Nusitchaiyakarn

Chinese Studies Section, School of Sinology, Mae Fah Luang University

333 Moo.1 Tasud, Muang, Chiangrai, 57100, Thailand

Email: apirak.nus@mfu.ac.th

Received: 13 March 2023

Revised: 30 May 2023

Accepted: 10 July 2023

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน - ไทย : แนวทางการปรับใช้ในประเทศไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมทางเพศ และนโยบายการบัญญัติกฎหมายสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน (2) ศึกษาข้อจำกัดของแบบร่างกฎหมายพระราชบัญญัติคู่ชีวิต และนโยบายส่งเสริมการรองรับสิทธิความเสมอภาคทางเพศของไทย

ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่เป็นเพศทางเลือกหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในไต้หวันได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสตามกฎหมายในฐานะคู่สมรส ซึ่งในประเทศไทยยังมีเพียงแค่ “ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.” เพื่อเป็นกฎหมายที่รองรับความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบสิทธิและข้อจำกัดทางกฎหมายพบว่า ในด้านของอายุที่สามารถจดทะเบียนเป็นคู่สมรสและคู่ชีวิตได้พบความแตกต่างเพียงเล็กน้อย ไต้หวันสามารถจดทะเบียนได้เมื่ออายุ 18 ปี แต่ประเทศไทยต้องมีอายุ 20 ปีจึงจะสามารถทำได้ ในส่วนที่แตกต่างอย่างชัดเจนที่สุด คือ คู่สมรสไต้หวันสามารถรับอุปการะบุตรบุญธรรมได้ แต่ต้องมีสายเลือดของอีกฝ่าย และสามารถได้รับสิทธิอื่น ๆ ใกล้เคียงกับคู่สมรสต่างเพศ อาทิ สิทธิในการลดหย่อนภาษี สิทธิในกองทุนประกันสังคม ซึ่งในประเทศไทยไม่สามารถทำได้ การศึกษาแนวทางในการรองรับกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ร่างกฎหมายพระราชบัญญัติคู่ชีวิตแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาสิทธิความเท่าเทียมทางเพศ และเป็นอีกหนึ่งหนทางที่นำไปสู่เสรีสิทธิทางการสมรสภายในประเทศไทย

คำสำคัญ : กฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียม, สิทธิความเท่าเทียมทางเพศ, ไต้หวัน, ประเทศไทย

A Comparative Study of Taiwanese - Thai Marriage Equality Laws: Possible Adaptations for Thailand

Abstract

The objectives of this research were (1) studying guidelines for promoting sexual rights and human rights law policy in Taiwan in (2) Thai language.

The study found that LGBT or LGBT people in Taiwan are recognized and protected by the right to legally marry as a couple. which in Thailand still has only 'Draft Marriage Registration Act B.E. When comparing legal rights and limitations, it was found that in terms of the age at which spouses and life partners can be registered, little difference has been found. Taiwan can register at the age of 18, but Thailand must be 20 years old to do so. Taiwanese spouses can adopt children but must have bloodlines of the other person. And can receive other rights similar to heterosexual couples, such as the right to tax deductions Social Security Fund Rights which in Thailand cannot be done A Study of Guidelines for Supporting Marriage Equality Law in Taiwan Therefore, it can be used as a guideline for applying the law, the Marriage Act of Thailand. to advance the right to gender equality and lead to the freedom of marriage rights in Thailand.

Keywords: Equal Marriage Law, Gender equality rights, Taiwan, Thailand

บทนำ

ตามที่ประเทศไทยได้ลงมติยอมรับปฏิญญาสากลของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1948 ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีสาระสำคัญในเรื่องการวางกรอบสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิที่มีกฎหมายรองรับ เพื่อให้ทุกคนในสังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันว่าทุกคนมีสิทธิในชีวิต และมีสิทธิในการยอมรับนับถือ รวมไปถึงสิทธิในการมีครอบครัวอีกด้วย และเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้องได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ไว้อย่างชัดเจนซึ่งโดยทั่วไปเราจะเห็นได้ว่่านับตั้งแต่อดีตมีเพียงเพศชายและเพศหญิงเท่านั้นที่เป็นที่ยอมรับในสังคม จนในปัจจุบันมีหลายประเทศทั่วโลกเริ่มให้ความสำคัญ มีการยอมรับและให้ความสนใจเกี่ยวกับสิทธิความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQIA+ คือ บุคคลธรรมดาทั่วไป เพียงมีอัตลักษณ์ทางเพศไม่ตรงกับเพศสภาพที่ติดตัวมา และมีความชอบทางเพศที่แตกต่างและหลากหลายแต่เพียงเท่านั้น

LGBTQIA+ เป็นตัวย่อความหมายเพศวิถีต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เริ่มใช้มาตั้งแต่ในช่วงกลางยุค 80 โดยคนในชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศและนักสิทธิมนุษยชนในสหรัฐเป็นผู้ริเริ่มต่อมาจึงแพร่ขยายไปทั่วโลก โดยมีความหมายดังนี้ L คือ เลสเบียน (Lesbian) หมายถึง เพศหญิงที่มีความสนใจในเพศหญิงด้วยกัน G คือ เกย์ (Gay) หมายถึง เพศชายที่มีความสนใจในเพศชายด้วยกัน B คือ ไบเซ็กชวล (Bisexual) หมายถึง เป็นกลุ่มคนที่ชอบเพศได้ทั้ง 2 เพศ ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าจะชอบเฉพาะเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกัน T คือ ทรานส์เจนเดอร์ (Transgender) หมายถึง บุคคลคนข้ามเพศ กลุ่มบุคคลผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ หรือการแสดงออกทางเพศที่แตกต่างจากเพศกำเนิด Q คือ ควีร์ (Queer) หมายถึง เป็นกลุ่มคนที่ไม่ชอบรัก หรือสนใจในคนต่างเพศ (Straight) หรือ กลุ่มคนที่ยังไม่ทราบว่าตนเองเลือกเพศอะไร แต่ไม่ใช่เพศตามกำเนิด I คือ อินเตอร์เซ็กซ์ (Intersex) หรือ ผู้ที่มีภาวะเพศกำกวม หมายถึง กลุ่มคนที่มีทั้งโครโมโซมอวัยวะเพศของทั้งเพศชายและหญิง ตัวอักษรลำดับสุดท้ายคือ A เป็นตัวย่อของคำ 3 คำ คำแรกคือ อะเซ็กชวล (Asexual) หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่รู้สึกดึงดูดทางเพศกับผู้อื่น หรืออาจรู้สึกเล็กน้อยซึ่งต้องมีการบ่งชี้มาอย่างมากระตุน A คำที่ 2 มาจาก อะโรแมนติก (Aromantic) หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่มีความดึงดูดทางอารมณ์กับผู้อื่น และ A คำสุดท้ายมาจาก อะเจนเดอร์ (Agender) คือ กลุ่มคนที่ไม่ต้องการระบุเพศว่าตนเองเป็นเพศใด ๆ (กรุงเทพฯ, 2565)

การรณรงค์เรื่องสิทธิความเท่าเทียมทางเพศในกลุ่ม LGBTQIA+ กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย และเนเธอร์แลนด์นับว่าเป็นประเทศแรกที่ใช้กฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในปี 2001 รวมถึงได้วันที่เป็นดินแดนแห่งแรกของทวีปเอเชียที่ให้การรับรองการสมรสเท่าเทียมและส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมกันทางเพศอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2019 และล่าสุดคือปี 2020 คอสตาริกาเป็นประเทศน้องใหม่ที่ยอมรับให้คู่รักเพศเดียวกันสมรสกันได้อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันมีประเทศและดินแดนปกครองตนเองกว่า 30 ประเทศที่ยอมรับและอนุญาตให้คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถจดทะเบียนสมรสเป็นคู่รักกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (Ellethailand, 2020)

ปัจจุบันมีอาจปฏิเสธได้ว่าประเทศไทยมีกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งจะเห็นได้โดยทั่วไปจากในสังคมและจากสื่อต่าง ๆ เช่น ละคร รายการทีวี โซเชียลมีเดียต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้มีการออกมาเปิดเผยและยอมรับถึงสถานะความหลากหลายทางเพศของกลุ่มบุคคลดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งหากวิเคราะห์ตามหลักมนุษยชนโดยทั่วไปแล้วกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมีความแตกต่างจากเพศชายและเพศหญิงที่จิตใจจะมีความรักใคร่ผูกพันกับคนในเพศเดียวกันเท่านั้น และความรู้สึกนี้ไม่ได้แตกต่างไปจากความรู้สึกของชายจริงที่มีต่อหญิงแท้ กลุ่มบุคคลเหล่านี้ล้วนต้องการสิทธิเสรีภาพทางเพศที่เท่าเทียมกันกับเพศชายและเพศหญิง กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการใช้ชีวิตคู่ดำเนินชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัว ด้วยพื้นฐานความต้องการเหล่านี้จึงนำไปสู่การเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะการเรียกร้องสิทธิการเป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายในฐานะประชาชนคนไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นปัญหาเรื่องสิทธิการสมรสเท่าเทียมจึงเป็นปัญหาที่สังคมไทยมีอาจมองข้ามได้อีกต่อไป

หนึ่งในทางออกของการแก้ปัญหาสิทธิการสมรสเท่าเทียมคือ การศึกษาแนวทางจากประเทศที่ประสบความสำเร็จหรือมีความก้าวหน้าในเรื่องนี้ ซึ่งไต้หวันนับได้ว่าเป็นที่แรกในทวีปเอเชียที่มีการรับรองกฎหมายทางด้านสิทธิการสมรสเท่าเทียม ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ของไต้หวันที่มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยมากกว่าประเทศทางตะวันตกที่กล่าวมาในเนื้อหาข้างต้น การศึกษากฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวันจึงสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาค่าความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมทางเพศและนโยบายการบัญญัติกฎหมายสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแบบร่างกฎหมายพระราชบัญญัติคู่ชีวิต และนโยบายส่งเสริมการรองรับสิทธิความเสมอภาคทางเพศของไต้หวันและไทย

การทบทวนวรรณกรรม

พริดา ภูมิสวัสดิ์ (2563) จากการที่สังคมกำหนดและคาดหวังต่อหญิงชายแตกต่างกัน ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันซึ่งเป็นที่มาของปัญหาภาพเหมารวมในเรื่องเพศภาวะหรือการตีตราในเรื่องบทบาทเพศ (Gender Stereotype) โดยเชื่อว่าบทบาทเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำให้มีการจำกัดสิทธิ และโอกาสของผู้หญิง การกีดกัน และอคติ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติทางเพศ (Gender Discrimination) การจำกัดสิทธิ การไม่ส่งเสริมให้ผู้หญิงเป็นผู้นำในทุกระดับ ในส่วนของกลุ่มคนผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศก็ได้รับผลกระทบจากระบบปิตาธิปไตยซึ่งทำให้ถูกเลือกปฏิบัติและจำกัดสิทธิและโอกาสต่าง ๆ เช่น สิทธิในการสร้างครอบครัวตามกฎหมาย การจำกัดสิทธิในการเข้าสถานที่บางแห่ง โอกาสในการเข้าทำงาน

ติณณ์ ชัยสายัณห์ (2564) สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ... การออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันในลักษณะ

ของกฎหมายพิเศษอีกฉบับแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว โดยในทางปฏิบัติกฎหมายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงสิทธิของความเป็นคู่สมรสหรือสามีภริยาที่มีความเกี่ยวพันและต้องสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมแม้สิทธิบางประการอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้ อาจเป็นเพราะบริบทในทางกายภาพของกฎหมายนั้น ๆ กับสภาพของกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันมีความแตกต่างกันเพราะเหตุผลที่ว่า การนำมาปรับใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมนั้นจะต้องมีความเป็นไปได้ทั้งในทางสังคมและในทางวัฒนธรรม รวมถึงความเป็นไปได้ที่จะนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้อาจไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิที่ได้รับจากการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมด เพราะบริบทความเป็นไปได้ในทางกายภาพของกฎหมายนั้น ๆ อาจทำให้สิทธิบางประการไม่สามารถเกิดขึ้นก็เป็นได้

ชินวโรจน์ อธิพัชรพร และ ภาณุมาศ ชัดเงางาม (2560) แนวทางในการแก้ไขปัญหาลิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากนักวิชาการด้านกฎหมาย มีอยู่ 3 แนวทาง แนวทางแรกคือการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แนวทางที่สอง คือ การออกกฎหมายเฉพาะในรูปแบบพระราชบัญญัติชีวิต และแนวทางสุดท้าย คือ มีรูปแบบกฎหมายทั้งแนวทางแรกและแนวทางที่สองควบคู่กัน จากการศึกษาวิจัยรูปแบบกฎหมายฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรพบว่า ประเทศดังกล่าวใช้แนวทางสุดท้าย คือ มีทั้งการแก้ไขกฎหมายครอบครัวว่าด้วยเงื่อนไขการสมรสและมีกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติชีวิตคู่รักหลากหลายทางเพศ ในประเทศดังกล่าวสามารถเลือกได้ว่าจะให้รัฐรับรองความสัมพันธ์ในรูปแบบคู่สมรสตามกฎหมายสมรส หรือคู่ชีวิตตามกฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตก็ได้

ฉัตรชัย เอมราช (2557) ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. มุ่งที่จะให้ความเสมอภาคแก่ครอบครัวของคู่รักที่เป็นคนข้ามเพศในลักษณะของการรับรองสถานะครอบครัวของคู่รักที่เป็นคนข้ามเพศดังกล่าว เพื่อให้ครอบครัวของคู่รักที่เป็นคนข้ามเพศสามารถมีและใช้สิทธิหน้าที่อันจำเป็นต่อการดำรงอยู่ซึ่งสถาบันครอบครัวของตนได้อย่างไม่แตกต่างจากคู่สมรสชายหญิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรูปแบบของการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิต โดยกำหนดสิทธิหน้าที่ให้แก่คู่ชีวิตในลักษณะของการอนุโลมสิทธิและหน้าที่ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มอบให้แก่คู่สมรสมาใช้แก่คู่ชีวิตซึ่งได้บันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.

นิรันดร์ ทรงนิรันดร์ และ ศิริลักษณ์ ประสันแพงศรี (2561) ปัจจุบันมีได้มีเพียงเพศชายหรือหญิงเท่านั้น แต่มีกลุ่มบุคคลเพศทางเลือกอยู่ด้วย โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เท่าเทียมกับกลุ่มบุคคลต่างเพศที่ทำการจดทะเบียนสมรส เนื่องด้วยประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในการให้การรับรองสถานะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่มีเพศเดียวกัน แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติเรื่องการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพสิทธิความเสมอภาคของบุคคลที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยมีความประสงค์ที่จะให้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามกฎหมายแล้วก็ตาม จึงได้มีความพยายามผลักดันให้เกิดกฎหมายในการรับรองสถานะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่กลุ่มบุคคลเพศทางเลือกขึ้นมา จนในที่สุดความพยายามก็ประสบความสำเร็จ เมื่อคณะกรรมการการกฎหมายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีการประชุมหารือ และได้มีการเสนอร่างกฎหมายที่มีชื่อว่า “ร่างพระราชบัญญัติจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ...”

ทศพร มุรธา (2557) ในเรื่องสิทธิการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันนั้น แม้ตามหลักสิทธิมนุษยชน มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการสมรสและก่อตั้งครอบครัวเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ไม่จำเป็นว่าเฉพาะแต่ชายและหญิงเท่านั้นจึงจะได้รับสิทธิดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคที่ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน แต่การใช้สิทธิเสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งจารีตประเพณีแห่งสังคมอันเป็นข้อห้ามซึ่งสังคมบังคับแก่ประชาชน เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้และจะได้คุ้มครองปกป้องรักษาประชาชนซึ่งอยู่ในสังคมนั้น ย่อมทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสมรสเท่าเทียม รวมถึงบทความทั้งของไต้หวันและของประเทศไทยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือสามารถเทียบเคียงกับของไต้หวันได้ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติข้อกฎหมายที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ในประเทศไทยได้ ซึ่งสาระสำคัญของข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 2 สาระสำคัญหลัก ได้แก่ 1) กฎหมายและสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน ซึ่งรวมไปถึงแนวคิดความเป็นมา ข้อกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียม และแนวโน้มการพัฒนาภายในไต้หวัน 2) แนวคิดความเป็นมาของสิทธิสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย เช่น พรบ. คู่ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพที่หลากหลายในประเทศ

ผลการวิจัย

1. กฎหมายและสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน

1.1 แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน

ไต้หวันเป็นที่แรกของเอเชียที่ได้อำนาจการเห็นชอบร่างกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสเป็นคู่แต่งงานกันได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไต้หวันได้มีแนวคิดพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน 3 ฉบับ ฉบับที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาถูกเสนอขึ้นโดยรัฐบาลของประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน¹ (Tsai Ing-we, 蔡英文) ซึ่งถือเป็นฉบับที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นฉบับเดียวที่เสนอเงื่อนไขให้คู่รักเพศเดียวกันมีสิทธิอย่างจำกัดในการรับอุปการะบุตรบุญธรรม

TAPCPR² ซึ่งเป็น NGO³ หรือองค์กรนอกภาครัฐไต้หวัน ได้เริ่มก่อตั้งในปี 2009 โดยนักกฎหมาย คู่รักหญิงรักหญิง ชีเชียวเหวินและเจียเจียเฉียนซึ่งเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการต่อสู้เพื่อเรียกร้องให้ไต้หวันมีการรองรับกฎหมายสมรสเท่าเทียมทางเพศ ใช้เวลาทำการศึกษาวิจัยกฎหมายสมรสเท่าเทียมของ LGBTQIA+ จาก

¹ นักการเมืองชาวไต้หวัน และเป็นสตรีคนแรกที่ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนปัจจุบันของไต้หวัน

² Taiwan Alliance to Promote Civil Partnership Rights (TAPCPR) เป็นองค์กรที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการรับรองคู่ชีวิตเพศเดียวกัน

³ Non-Governmental Organization คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ได้บัญญัติศัพท์ว่า องค์กรนอกภาครัฐ

ต่างประเทศมากกว่า 3 ปี จนกระทั่งปี 2012 ได้มีการเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของกฎหมาย เพื่อครอบคลุมที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งหมด 3 รูปแบบดังนี้

(1) กฎหมายสมรสเท่าเทียม (Equal Marriage/Marriage Equality) คือ กฎหมายที่ให้กับบุคคลทุกเพศ ทุกชนนิยมทางเพศสามารถจดทะเบียนสมรส มีศักดิ์และสิทธิในฐานะคู่สมรสเท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศ และได้รับสิทธิรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน

(2) กฎหมายจดทะเบียนคู่อภิเษก (Partnership System) คือ กฎหมายที่ให้กับบุคคลทุกเพศ ทุกชนนิยมทางเพศจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนชีวิต โดยจะต้องมีการทำสัญญาการเป็นคู่อภิเษกเพื่อจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน ร่วมกัน และอุปการะซึ่งกันและกัน

(3) กฎหมายรับรองการใช้ชีวิตร่วม (Multiple - Person Household) คือ กฎหมายที่รับรองสถานะของบุคคลสองคนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์แบบคนรัก เช่น เพื่อน พี่น้อง สามารถจดทะเบียนรับรองการใช้ชีวิตร่วมกัน เพื่อจัดการทรัพย์สิน หนี้สินร่วมกัน รวมถึงอุปการะซึ่งกันและกัน (ชวินโรจน์ อธิพัชรพร, 2562)

จากแนวคิดและการรองรับกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน แสดงให้เห็นว่าเสรีประชาธิปไตยภายในไต้หวันนำมาสู่การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นำมาสู่การพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน เลือกใช้คำว่า “สมรสเท่าเทียม” ซึ่งเป็นคำที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีความหมายที่ชัดเจนลึกซึ้ง ในขณะที่แนวทางอื่น เช่น กฎหมายจดทะเบียนคู่อภิเษก และกฎหมายรับรองการใช้ชีวิตร่วม เป็นแนวทางที่ซับซ้อน มีการบังคับใช้ที่ยากกว่า และขาดความเท่าเทียมกับการสมรสตามกฎหมายแพ่งไต้หวัน

1.2 ข้อกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมปัจจุบันในไต้หวัน

วันที่ 24 พฤษภาคม 2017 ศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันได้มี “คำวินิจฉัยที่ 748 คดีการสมรสเพศเดียวกัน” Constitutional Court R.O.C. (Taiwan), (2017) ว่าด้วยการห้ามมิให้บุคคลเพศเดียวกันจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายแพ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญไต้หวัน มาตรา 22 ว่าด้วยสิทธิในการสมรส และมาตรา 7 ว่าด้วยสิทธิในความเสมอภาค และมีคำสั่งให้รัฐดำเนินการแก้ไขกฎหมาย และออกกฎหมายใหม่ภายใน 2 ปี แต่หากเกิน 2 ปี ให้บุคคลเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายได้โดยการยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานทะเบียนท้องที่ไต้หวัน

ต่อมาได้มีการรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุนกฎหมายเพื่อครอบคลุมเพศหลากหลายมากกว่า 150,000 รายชื่อ พร้อมกับองค์กรภาคประชาสังคมอีกกว่า 400 รายชื่อ จนสามารถรับฉันทามติในแนวทางแรก คือกฎหมายสมรสเท่าเทียม (Equal Marriage/Marriage Equality) และได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองและภาคประชาสังคม ไต้หวันจึงเป็นดินแดนแห่งแรกในทวีปเอเชียที่มีการรับรองการสมรสเท่าเทียมและส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมกันทางเพศอย่างเป็นทางการ หลังจากได้รับการพิจารณาผ่านกลุ่มผู้สนับสนุนสิทธิคนรักร่วมเพศเดียวกันหลายร้อยคนได้ออกมารวมตัวกันร่วมแสดงความคิดเห็นด้านหน้ารัฐสภา

1.3 แนวโน้มการพัฒนาของกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน

ไต้หวันยังคงแสวงหาและต้องการความเท่าเทียมที่แท้จริงเพื่อการคุ้มครองสิทธิของชาว LGBTQIA+ ในไต้หวันต่อไป เช่น TAPCPR ได้มีการศึกษาถึงแนวทางการเสนอกฎหมายและการเรียกร้องกฎหมายรับรอง

เพศสภาพของกลุ่มคนข้ามเพศ และการอนุญาตให้ LGBTQIA+ สามารถดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนได้ (เจนนรี ตันตารา, 2565) โดยการยื่นขอแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งไต้หวัน 748⁴ ซึ่งเห็นว่ายังขาดสิทธิ 3 ประการดังนี้

- 1) การสมรสของชาวต่างชาติในไต้หวัน ที่อนุญาตเฉพาะคู่รักเพศเดียวกันต่างชาติ ที่ต้องมีกฎหมายรับรองการสมรสเพศเดียวกันในประเทศของคู่รักแล้วเท่านั้น
- 2) การอนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันรับอุปการะบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ โดยต้องมีสายเลือดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้คู่รักเพศเดียวกันไต้หวันไม่สามารถรับบุตรบุญธรรมที่มีได้มีสายเลือดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร่วมกันได้
- 3) การไม่อนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันดำเนินการตั้งครรภ์แทนโดยใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ อาทิ การปฏิสนธิภายในหลอดแก้ว⁵ หรือ IVF และ ET (In Vitro Fertilization/Fertilization)

หลังจากที่ไต้หวันได้มีการรองรับกฎหมายสมรสเท่าเทียมอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวไปทั่วเอเชีย มีทั้งผู้เห็นด้วยและผู้ต่อต้าน เช่น ในปี 2018 องค์กรที่ต่อต้านการสมรสเท่าเทียมได้ผลักดันคำถามพ่วงในการทำประชามติสำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่น เพื่อต่อต้านการขยายคำนิยามของการสมรสตามกฎหมายแพ่งต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไต้หวัน

ซึ่งภายหลัง TAPCPR และ equallovetw⁶ (Marriage Equality Coalition Taiwan) ได้มีการร่วมกันตอบโต้และชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำถามพ่วงประชามติผ่านสื่อโทรทัศน์ไต้หวัน ส่วนทางด้าน equallovetw ได้ดำเนินการระดมทุนจากเหล่ามวลชนเพื่อใช้ในการรณรงค์และจัดกิจกรรม เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับผู้ลงประชามติถึงแม้ว่าทาง TAPCPR และ equallovetw จะทำงานร่วมการรณรงค์อย่างหนัก แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ เพราะผลการลงประชามติเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2018 ผู้ลงประชามติทั้งหมด 7.65 ล้านคน ได้ตอบ “เห็นด้วย” จำนวน 4.75 ล้านคน และตอบว่า “ไม่เห็นด้วย” จำนวน 2.90 ล้านคน หลังจากประกาศผลประชามติทาง TAPCPR ได้มีการออกมาแถลงการณ์ถึงจุดยืนในการผลักดันการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคในการสมรสของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อไป (ชวินโรจน์ อธิพัชรพร, 2562)

นอกจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนในไต้หวันแล้ว ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2021 มีความเคลื่อนไหวครั้งใหม่ ไต้หวันได้ร่วมมือกับแคนาดาในการจัด “การประชุมว่าด้วยการวิเคราะห์เพศสภาพ” โดยได้มีการเชิญเจ้าหน้าที่ภาครัฐจาก 5 สภาหลัก รัฐบาลท้องถิ่นทั่วไต้หวัน รวมถึงพันธมิตรในองค์กรนอกภาครัฐ (NGO) ที่ให้ความสนใจประเด็นที่เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการประชุมกว่าร้อยคน โดยในการประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งไต้หวันและแคนาดา

การประชุมครั้งนี้ว่าด้วยการวิเคราะห์เพศสภาพของไต้หวันและแคนาดา หรือที่เรียกว่า GBA+⁷ (Gender - based Analysis Plus) ย้ำให้เห็นถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพเป็นหลัก โดยได้ทำการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชนชาติ ชาติพันธุ์ อายุ ชนชั้น อัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ และการแสดงออก

⁴ กฎหมาย 748 ในที่นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748”

⁵ การใช้เทคโนโลยี ช่วยการเจริญพันธุ์ สำหรับคู่สมรสที่มีบุตรยาก ด้วยการนำไข่ และอสุจิมาผสมกันให้มีการปฏิสนธิภายนอก

⁶ Marriage Equality Coalition Taiwan การรณรงค์ภาคสนามเพื่อขอการสนับสนุนกฎหมายสมรสเท่าเทียมที่สถานีรถไฟ ณ กรุงไทเป ไต้หวัน

⁷ Gender-based Analysis Plus เป็นกระบวนการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นโดย Status of Women Canada เพื่อวิเคราะห์ด้าน “เพศ” ของนโยบายรัฐบาลแคนาดา

ทางเพศ โดยได้หวั่นและแคนาดาต่างส่งเสริมให้สังคมก้าวไปสู่ทิศทางการยอมรับซึ่งกันและกัน อย่างมีความเท่าเทียมได้ โดยดำเนินการวิจัยประเด็นด้านเพศสภาพตามความเป็นจริง เพศสภาพทางสังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ซึ่งดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนติดตามและเร่งแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศ

จากความเคลื่อนไหวของไต้หวันครั้งนี้ จึงแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงไปของทั้งในมุมมองด้านวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องเพศ การเปิดรับเรื่องความหลากหลายทางเพศที่เปิดกว้างมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา อีกทั้งการส่งเสริมในสิทธิความเท่าเทียมกันและสนับสนุนความเสมอภาคให้เหล่านักเคลื่อนไหวที่มีความหลากหลายทางเพศที่เพิ่มมากขึ้น ในยุคปัจจุบัน ไม่เพียงแต่เป็นกระแสสังคมที่ได้รับความนิยมในไต้หวัน แต่ยังเป็นกระแสแพร่หลายไปยังหลายประเทศ ทำให้ผู้คนทั่วโลกต่างให้ความสนใจ จนนำมาสู่การเคารพซึ่งกันและกัน และการให้เสรีสิทธิความเสมอภาคต่อกันในสังคม

2. การเปรียบเทียบกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวันและร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตในไทย

2.1 แนวคิดความเป็นมาของกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของประเทศไทย

ในด้านการรองรับเสรีสิทธิทางการสมรส เหล่าบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในไทยนั้นก็ยังคงรอคอยกฎหมายที่มีสิทธิความเสมอภาคทางเพศ เดิมประเทศไทยยังมีเพียงแค่ “ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.” เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2565 หลังการประชุมคณะรัฐมนตรี มีความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอเพื่อเป็นกฎหมายที่รองรับความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ ทางกระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นครอบคลุมทุกกลุ่มในทุกมิติเรียบร้อยแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการลงมติเห็นชอบรับร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคทางการสมรส พร้อมกันถึง 4 ร่าง ประกอบด้วย

- 1) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต ที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี
- 2) ร่างพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คณะรัฐมนตรีเสนอเช่นกัน
- 3) ร่างพระราชบัญญัติ ที่เสนอโดยพรรคประชาธิปัตย์
- 4) ร่างพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ... หรือ “พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม” ที่เสนอโดย ส.ส. พรรคก้าวไกลและคณะ

ร่างกฎหมายทั้ง 4 ฉบับ มีสาระสำคัญที่ทั้งเหมือนและต่างกัน หนึ่งในนั้นคือ “สถานะทางกฎหมายของบุคคล” โดยร่างกฎหมายฉบับคณะรัฐมนตรีและพรรคประชาธิปัตย์จะระบุว่าเป็น “คู่ชีวิต” แตกต่างจากร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม ที่จะให้สถานะเป็น “คู่สมรส” ซึ่งสถานะบุคคลภายใต้กฎหมายมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะสัมพันธ์กับการได้รับสิทธิด้านต่าง ๆ การได้รับสถานะบุคคลเป็น “คู่สมรส” หมายถึงมีโอกาสที่จะได้รับ “สิทธิสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการ” และ “สิทธิประกันสังคม” ในฐานะคู่สมรส

แบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตเกิดขึ้นได้โดยความร่วมมือของหลายฝ่าย อาทิ คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องทางศาสนา รวมไปถึงหน่วยงาน UNDP⁸ และมีการเชิญบุคคลที่เป็น LGBTQIA+ มาร่วมปรึกษาเพื่อประกอบในการร่างกฎหมายนี้ เริ่มเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวต่อสภาในปี 2561 มีมติเห็นชอบที่ 44 มาตรา และส่งต่อไปในระดับคณะกรรมการกฤษฎีกา ออกมาเป็นร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต โดยมี 4 หมวด 46 มาตรา และยังมีการร่างแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 3 มาตราสำคัญ ดังนี้

- 1) เรื่องการจดทะเบียนสมรสซ้ำซ้อนที่รวมถึงการจดทะเบียนคู่ชีวิตด้วย
- 2) เรื่องเหตุการณ์พ้องหย่า
- 3) เรื่องการสิ้นสุดในค่าเลี้ยงชีพ

2.2 แนวคิดความเป็นมาและข้อกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมปัจจุบันของประเทศไทย

ในปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยแนวคิดในการร่างเลือกให้ใช้คำว่า “คู่ชีวิต” มีเหตุผลมาจากต้องการยกระดับความสัมพันธ์ของบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

2.2.1 พระราชบัญญัติคู่ชีวิต

- (1) คู่ชีวิต หมายถึง บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดและได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติ
- (2) กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชน และครอบครัวมีอำนาจพิจารณาในการพิพากษาคดี
- (3) การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยินยอม มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ และทั้งสองมีสัญชาติไทย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย รวมทั้งกำหนดบุคคลต้องห้ามไม่ให้จดทะเบียนคู่ชีวิต เช่น ทั้งสองคนเป็นญาติสืบสายโลหิตกัน เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา
- (4) กรณีที่ผู้เยาว์จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง หรือศาล และเมื่อจดทะเบียนคู่ชีวิตแล้วผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะ
- (5) กำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับลักษณะความสัมพันธ์ของคู่ชีวิต เช่น ต้องอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว และช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน
- (6) คู่ชีวิตมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภริยา และมีอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (7) ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต แบ่งเป็นสินส่วนตัวและทรัพย์สินร่วมกัน
- (8) การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต คู่ชีวิตย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอน หรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต รวมทั้งกำหนดเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต เช่น คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทันคู่ชีวิต ประพฤติชั่ว ทำร้าย ทรนทรร่างกายหรือจิตใจ จงใจละทิ้งอีกฝ่ายเกิน 1 ปี

⁸ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP)

(9) บุตรบุญธรรม เมื่อคู่ชีวิตได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในร่างพระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถรับอุปการะบุตรบุญธรรมได้ รวมทั้งคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้

(10) เมื่อคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องมรดก

(11) กำหนดให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยคู่สมรสครอบครัว และบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลมบางกรณี

2.2.2 ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีสาระสำคัญ ดังนี้

- (1) ชายหรือหญิงจะไม่สามารถสมรสกันได้ในขณะที่ตนมี “คู่สมรส” หรือ “คู่ชีวิต” อยู่แล้ว
- (2) กำหนดให้เหตุฟ้องหย่ารวมถึง กรณีสามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นจน “คู่ชีวิต”
- (3) ให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพในกรณีหย่าหมดไป ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่หรือจดทะเบียนคู่ชีวิต

ทั้งนี้ สิทธิที่เกี่ยวข้องกับการเป็นคู่ชีวิตในกฎหมายฉบับอื่น ๆ จะมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลังมีผลบังคับใช้ (กรุงเทพมหานคร, 2565)

2.2.3 เปรียบเทียบระหว่างร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียมและ พ.ร.บ. คู่ชีวิตที่มีสาระที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน

- (1) กำหนดให้คู่ชีวิตมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย เช่นเดียวกับสามีหรือภริยา และมีอำนาจดำเนินคดีต่าง ๆ ของผู้ตายต่อไปเช่นเดียวกันกับสามีหรือภริยา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (2) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตโดยแบ่งเป็นสินส่วนตัวและสินทรัพย์ร่วมกัน

(3) คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ และคู่ชีวิตสามารถจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนเองก็ได้

(4) เมื่อคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ให้คู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก (ในกรณีที่ไม่ได้ทำพินัยกรรม)

(5) กำหนดให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยคู่สมรส (มาตรา 1606, 1652, 1563) ครอบครัว และบุตรบุญธรรม มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม (BBCNewsThai, 2565)

2.2.4 เปรียบเทียบระหว่างร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียมและ พ.ร.บ. คู่ชีวิตที่มีสาระที่แตกต่าง

(1) เพศที่ระบุในการจดทะเบียนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต ที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี หมายถึง ผู้ที่มีเพศกำเนิดเดียวกัน ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของพรรคประชาธิปัตย์ และแบบร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม ระบุเพียงว่าเป็นเพียงบุคคลต่อบุคคล ซึ่งต่างจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ ฉบับปัจจุบันที่ระบุว่าเป็นเพศชาย – หญิง

(2) สถานะทางกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของ คณะรัฐมนตรี และ พรรคประชาธิปัตย์ ระบุให้เป็น “คู่ชีวิต” ในขณะที่ ร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียมให้ใช้สถานะว่า “คู่สมรส” เช่นเดียวกันกับที่ระบุสถานะในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ

(3) กำหนดให้การจดทะเบียนจะกระทำได้อีกต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยินยอม ตามแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต ของทั้งคณะรัฐมนตรี และพรรคประชาธิปัตย์ กำหนดให้มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ และทั้งสองฝ่ายมีสัญชาติไทย หรือฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย เช่นเดียวกันกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียมกำหนดให้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์

(4) สาระที่ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของ คณะรัฐมนตรี และพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ได้กำหนด แต่มีในแบบร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม คือ การหมั้นและการรับหมั้น การใช้นามสกุลของคู่สมรส การไม่ต้องเสียภาษีมรดก ในกรณีที่ได้รับมรดกจากคู่ที่เสียชีวิต และการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ในกรณีจดทะเบียนกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (BBCNewsThai, 2565)

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบข้อกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไทยและไต้หวัน

ไต้หวัน			ไทย	
ประเด็น	กฎหมายเฉพาะ	กฎหมายแพ่ง	ร่างกฎหมายเฉพาะ	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่มา	การฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ	สภานิติบัญญัติ	ยกร่างโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	กระบวนการนิติบัญญัติ
เหตุการณสำคัญ	1986: ฉี เจีย เวย (Chi Chia-wei, 祁家威) ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อศาลแขวงไทเป 2012: ฉี เจีย เวย ยื่นฟ้องศาลปกครอง Taipei High Administrative Court 2016: ฉี เจีย เวย ร่วมกับ TAPCPR ยื่นฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ 2017: ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่ากฎหมาย (Act of Judicial Yuan Interpretation No. 748) แพ่งที่หวงห้ามการสมรส LGBTQIA+ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ		2012: คู่ชายรักชายถูกปฏิเสธการจดทะเบียนสมรสที่ จ. เชียงใหม่ 2013: กรมคุ้มครองสิทธิฯเสนอร่างแรก พ.ร.บ คู่ชีวิต (ปี 2018 ครม.รับหลักการร่างปัจจุบันและอยู่ระหว่างการพิจารณาโดยกฤษฎีกา) 2015: คู่ชายรักชาย กอร์ดอน เลก ยื่นคำร้องต่อ กสม.ว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีของ ด.ญ. คาร์เมน 2018: คู่รักเพศเดียวกัน ยื่นคำร้องต่อวสพ. เพื่อวินิจฉัยว่าถูกเลือกปฏิบัติ เนื่องจากไม่สามารถสมรสตาม ปพพ. 2019: มูลนิธิ Forsogi ยื่นคำร้องผู้ตรวจการแผ่นดินให้ส่งคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่าการห้าม LGBTQIA+ สมรสขัดต่อรัฐธรรมนูญ ปี 2017	

ไต้หวัน			ไทย	
ประเด็น	กฎหมายเฉพาะ	กฎหมายแพ่ง	ร่างกฎหมายเฉพาะ	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
	2019: ข้อกฎหมายสมรสเท่าเทียม (Act of Judicial Yuan Interpretation No. 748) ผ่านสภานิติบัญญัติเมื่อวันที่ 17 พ.ค. 2019 ซึ่งประกาศโดยประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 22 พ.ค.2019 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 24 พ.ค. 2019			
ชื่อกฎหมาย	กฎหมายประกอบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 748 ปี 2021	กฎหมายแพ่ง	พ.ร.บ” คู่ชีวิต พ.ศ. ... (ร่างที่ 4 ปี 2018) มาตรา อยู่ระหว่างพิจารณา	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
สถานะการจดทะเบียน	คู่สมรส มาตรา 7 ข้อบัญญัติคู่สมรสเพศเดียวกัน: - ห้ามจดทะเบียนสมรสร่วมกับบุคคลเพศเดียวกันที่มีสถานะสมรสแล้ว - ห้ามจดทะเบียนสมรสร่วมกับบุคคลเพศเดียวกันเกิน 2 คนขึ้นไปได้ - บุคคลที่จะจดทะเบียนสมรสได้ ต้องไม่เป็นบุคคลที่ทำการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่ง	คู่สมรส มาตรา 985 ข้อบัญญัติคู่สมรสเพศเดียวกัน: -ห้ามบุคคลที่มีคู่สมรสแล้วทำการสมรสซ้ำ -ห้ามมิให้บุคคลทำการสมรสตั้งแต่สองคนขึ้นไปพร้อมกัน	คู่ชีวิต มาตรา 3	คู่สมรส มาตรา 1459

ที่มา : ตารางแสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบกฎหมายสมรสเพศเดียวกัน ไต้หวัน – ไทย (ชวินโรจน์ อีรพัชรพร, 2562)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบเงื่อนไขการจดทะเบียน

ไต้หวัน			ไทย	
เพศ	เพศเดียวกันมาตรา 2	ต่างเพศมาตรา 972	เพศเดียวกันมาตรา 3	ต่างเพศมาตรา 1448
อายุ	18 ปี	ชาย 17 ปี หญิง 15 ปี	20 ปี	17 ปี โดยความยินยอม หรือบรรลุนิติภาวะ หรือศาลรัฐธรรมนูญ
การจดทะเบียน กับต่างชาติ	ฝ่ายหนึ่งสัญชาติไต้หวัน อีกฝ่ายเป็นต่างชาติ (จำเป็นต้องเป็นประเทศที่ มีกฎหมายสมรสเพศ เดียวกันตาม กฎหมายว่า ด้วยตีความกฎหมายแพ่ง ตามกฎหมายประเทศอื่น)	ไม่จำกัดสัญชาติทั้ง สองฝ่าย	ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องมี สัญชาติไทย	ไม่จำกัดสัญชาติ ทั้งสองฝ่าย
การรับมรดก	✓	✓	✓	✓
การอุปการะ บุตรบุญธรรม	ได้แต่บุตรต้องมีสายเลือด ของอีกฝ่าย	✓	✗	✓
การอุ้มบุญ	✗	✓	✗	✓
สิทธิและหน้าที่ อื่นตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการ ลดหย่อนภาษี สิทธิในกองทุน ประกันสังคม ฯลฯ	✓ (เนื่องจากผู้จดทะเบียน ถือเป็น “คู่สมรส” เช่นเดียวกับกฎหมายแพ่ง ของไต้หวัน)	✓	✗ (เนื่องจากผู้จดทะเบียน ถือเป็น “คู่ชีวิต” มิใช่ “คู่สมรส”)	✓
การสิ้นสุด ความสัมพันธ์	ความตายหรือ ความยินยอมทั้งสองฝ่าย หรือการฟ้องศาล	ความตายหรือ ความยินยอมทั้งสอง ฝ่ายหรือการฟ้องศาล	ความตายหรือ ความยินยอมทั้งสอง ฝ่ายหรือการฟ้องศาล	ความตายหรือ ความยินยอมทั้งสอง ฝ่ายหรือการฟ้องศาล

ที่มา : ตารางแสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบเงื่อนไขการจดทะเบียน (ชวินโรจน์ อธิพัชรพร, 2562)

จากการศึกษาเปรียบเทียบเงื่อนไขระหว่างกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมไต้หวันและกฎหมายแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย ซึ่งหลังจากที่ไต้หวันได้เห็นชอบกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในปี 2019 ทำให้ในปีดังกล่าวมีการจดทะเบียนสมรส คู่สมรสเพศเดียวกันมากถึง 2,939 คู่ (Zheng, 2021) ในปีถัดมา 2020 มีการจดทะเบียนสมรส สำหรับคู่สมรสเพศเดียวกันเพิ่มขึ้นรวมทั้งสิ้น 4,021 คู่ (Zheng, 2021) และตามค่าสถิติการจดทะเบียนสมรสแสดงค่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปี 2022 มีคู่สมรสเพศเดียวกันที่จดทะเบียนในไต้หวันรวมแล้ว 7,906 คู่ นอกจากนี้ยังมีการแสดงผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนไต้หวันที่เห็นชอบกับสิทธิประโยชน์ในตัวกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวัน ที่คู่สมรสควรได้รับดังตารางการเปรียบเทียบ

ข้างต้น โดยมีค่าสถิติเห็นชอบจากปี 2018 เพิ่มขึ้นถึง 23.5% จาก 37.4% และมีความเห็นชอบถึง 60.9% จากการสำรวจในปี 2022 (Weng, 2022) นอกจากนี้ในปี 2020 ทางสภาบริหารความเท่าเทียมทางเพศของไต้หวันยังมีการสำรวจประเด็นความเห็นชอบที่เกี่ยวข้องการสิทธิประโยชน์และเสรีภาพของกลุ่มสมรสเพศเดียวกันจากประชาชนไต้หวันอีกหลายหัวข้อ อาทิเช่น หัวข้อ “การรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมของกลุ่มสมรสเพศเดียวกัน” “การแต่งตัวในที่สาธารณะที่แตกต่างจากเพศสภาพ” เป็นต้น และค่าสถิติเบื้องต้นแสดงให้เห็นแล้วว่าจากการที่ไต้หวันมีกฎหมายรองรับสิทธิความเท่าเทียมทางเพศอย่างเป็นทางการ ทำให้เงื่อนไขการจดทะเบียนกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวันมีความครอบคลุมและมีเสรีสิทธิทางความเสมอภาคมากกว่าแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย เพราะนโยบายการรองรับสิทธิของไทยยังเป็นเพียงแบบร่างกฎหมายเท่านั้น ข้อจำกัดย่อมมีมากกว่า และแม้ว่าจะมีแบบร่างแก้ไขพระราชบัญญัติออกมา แต่ก็ยังไม่ได้รับความเสมอภาคเท่าที่ควร อาทิเช่น

- 1) ในแง่ของการจดทะเบียนสมรสเพศเดียวกัน ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศชาวไต้หวันสามารถจดทะเบียนสมรสได้ตั้งแต่อายุ 18 ปี แต่กลับกันผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศชาวไทยจะสามารถจดทะเบียนสมรสได้ต่อเมื่ออายุ 20 ปี
- 2) เงื่อนไขของกฎหมายไต้หวันสามารถรับอุปการะบุตรบุญธรรมได้ ถึงแม้จำเป็นจะต้องเป็นบุตรที่มีสายเลือดของอีกฝ่าย แต่เงื่อนไขของกฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับการอุปการะบุตรบุญธรรมได้
- 3) เรื่องสิทธิประโยชน์หน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ การลดหย่อนภาษี รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงเงินกองทุนประกันสังคมยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร

3. แนวทางการปรับใช้กฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในประเทศไทย

แบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทยยังมีข้อจำกัดอีกมากที่ยังไม่สามารถพัฒนาได้เมื่อเทียบกับกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวัน จากทั้งแนวคิดและแนวทางการรองรับกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวันแสดงให้เห็นว่าเสรีประชาธิปไตยภายในไต้หวันนำมาสู่การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และนำมาสู่การพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกันอย่างเป็นทางการ และจากการเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวันและแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย แสดงให้เห็นว่าเสรีประชาธิปไตยในประเทศไทยยังมีการอุปจาริต ประเพณี และค่าของวัฒนธรรมทางสังคมดั้งเดิมที่เป็นข้อจำกัด ทำให้ไม่เกิดการเคลื่อนไหวจากองค์กรการปกครองหรือฝ่ายบริหารของรัฐในประเทศไทย จึงทำให้ไม่เกิดแรงกระตุ้นในการผลักดันการพัฒนาหรือปรับปรุงแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิอย่างเสรีภาพ ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายในประเทศไทย ที่ต้องการเรียกร้องการคุ้มครองจากสิทธิความเท่าเทียม และความเสมอภาค ไม่มีการแบ่งแยกเรื่องสถานะทางเพศของแต่ละบุคคล ได้รับสิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน เช่นการรับอุปการะบุตรบุญธรรม หรือแม้แต่การรับสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ ของคู่สมรสจากรัฐหรือเอกชน ซึ่งย่อมส่งผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงของค่านิยม ทศนคติ รวมทั้งในมุมมองวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องเพศในสังคมไทยเป็นอย่างแน่นอน หากแต่ว่าผู้คนในสังคมไทย โดยเฉพาะคนรุ่นเก๋ต่างคงต้องเปิดรับเรื่องความหลากหลายทางเพศมากกว่าที่แลมาแล้ว แต่ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการมีประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างเดียวนั้นคงไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทางสังคมและกฎหมายไทย ซึ่งการเคลื่อนไหวเรียกร้องผ่านระบบอำนาจอธิปไตยของไต้หวัน อันประกอบไปด้วยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และตุลาการ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับว่าเป็น ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการผ่านกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียม ซึ่งแนวทางดังกล่าวหากนำมาปรับ ใช้กับหน่วยงานหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาจนำไปสู่การบรรจุกฎหมายแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย ที่มีความชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสังคมไทยก็เป็นได้ อีกทั้งยังสามารถเป็นการส่งเสริมในสิทธิ ความเท่าเทียม เสมอภาคของผู้คนในสังคม สนับสนุนความเสมอภาคให้เหล่าบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ และลดการเหลื่อมล้ำทางเพศชายและหญิงในสังคมไทยได้ด้วย โดยการผลักดันหรือการเคลื่อนไหวให้บรรจุข้อ กฎหมายที่ครอบคลุม และชัดเจน ของเหล่าบุคคลเพศเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันได้เกิดเป็นกระแสสังคมที่ไม่ได้ เกิดขึ้นเพียงแคในไต้หวันหรือในประเทศไทย แต่ผู้คนทั่วโลกต่างให้การสนใจในประเด็นดังกล่าว จึงควรค่าแก่ การศึกษา เพื่อนำมาสู่การเคารพซึ่งกัน และการให้เสรีสิทธิความเสมอภาคต่อเหล่าบุคคลผู้ที่มีความหลากหลาย ทางเพศในสังคมไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษากฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวัน แสดงให้เห็นถึงแนวคิดและการรองรับกฎหมาย สิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวันรวมถึงแสดงให้เห็นว่าเสรีประชาธิปไตยภายในไต้หวันสามารถนำมาสู่การ เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งนำมาสู่การพิจารณาร่างกฎหมายว่า ด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน ไต้หวันเลือกใช้คำว่า “สมรสเท่าเทียม” ในการจำกัดความ ซึ่งเป็นคำ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีความหมายที่ชัดเจนลึกซึ้ง ในขณะที่แนวทางอื่น เช่น กฎหมายจดทะเบียนคู่ชีวิต และ กฎหมายรับรองการใช้ชีวิตร่วม เป็นแนวทางที่ซับซ้อน มีการบังคับใช้ที่ยากกว่า และขาดความเท่าเทียม ซึ่ง แตกต่างกับการสมรสตามกฎหมายแพ่งไต้หวัน หลังจากที่ได้ไต้หวันได้มีการรองรับกฎหมายสมรสเท่าเทียมอย่าง เป็นทางการ ส่งผลให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวครั้งใหม่ไปทั่วเอเชียของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมในการใช้ชีวิตของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้คนมากมายต่างให้ความสนใจ ในความคืบหน้าของไต้หวันที่จะเสริมสร้างความเท่าเทียมกันให้แก่กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศทั้งในด้าน สิทธิประโยชน์หรือสิทธิเสรีในการแสดงตัวที่ขัดแย้งต่อเพศสภาพแต่กำเนิด นอกจากนี้ยังมีผู้คนจำนวนมากได้มี การโพสต์ข้อความและรูปภาพเพื่อร่วมแสดงความยินดีผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อาทิเช่น Twitter, Facebook, Instagram เป็นต้น นำโดยนายฟิล โรเบิร์ตสัน (Phil Robertson) รองผู้อำนวยการฮิวแมนไรท์วอตช์ ประจำภูมิภาคเอเชียใต้ระบุข้อความผ่าน Twitter ส่วนตัวว่า “นี่คือชัยชนะครั้งยิ่งใหญ่ด้านสิทธิของกลุ่ม ผู้มีความหลากหลายทางเพศ” (Phil Robertson, 2019) ซึ่งในปี 2019 ไต้หวันได้จัดการประชุมร่วมกับ สหภาพยุโรปว่าด้วยเรื่อง “สิทธิการสมรสเท่าเทียมและการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ (2019 EU-Taiwan LGBTI

Human Rights Conference: Marriage Equality & Protection of LGBTI Rights)” โดยมีการจัดทำการประชุมที่ว่าด้วยเรื่องของการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและสิทธิมนุษยชน เพื่อทำหน้าที่เป็นเวทีในการเชื่อมต่อระหว่างเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น และเกาหลี เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งสามารถดึงดูดผู้เข้าร่วมกว่า 280 คนจาก 31 ประเทศในเอเชียและยุโรป แต่การประชุมครั้งต่อไปได้ถูกเลื่อนออกไปเนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 และกลับมาจัดอีกครั้งในปี 2022 ในหัวข้อ “สิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (2022 EU-Taiwan LGBTI Human Rights Conference - Intersex, Transgender & Protection of Lesbian and Gay Rights)” และต่อมาในปี 2021 ได้หวันได้ร่วมมือกับแคนาดาในการจัด “การประชุมว่าด้วยการวิเคราะห์เพศสภาพ (Canada-Taiwan GBA Plus Seminar)” ภายใต้ประเด็นแนวทางการวิเคราะห์เพศสภาพ เสมือนเป็นการเปิดฉากความสัมพันธ์เชิงหุ้นส่วนด้านความเสมอภาคทางเพศระหว่างไต้หวันและแคนาดาอย่างเต็มตัว ซึ่งทั้งไต้หวันและแคนาดาก็ล้วนมีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรี และการสร้างหลักประกันความเสมอภาคความหลากหลายทางเพศทั้งในภูมิภาคเอเชียและอเมริกาเหนือ

ในปัจจุบันกฎหมายร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยแนวคิดในการร่างเลือกให้ใช้คำว่า “คู่ชีวิต” มีเหตุผลมาจากความต้องการยกระดับความสัมพันธ์ของบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศให้มีความสำคัญมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการเปรียบเทียบข้อกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวัน และกฎหมายแบบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตของไทย แสดงให้เห็นว่าไทยยังมีข้อจำกัดที่ยังไม่สามารถก้าวข้ามเพื่อพัฒนาได้เทียบเท่ากับกฎหมายการรองรับสิทธิสมรสเท่าเทียมของไต้หวัน และจากแนวคิดและการรองรับกฎหมายสิทธิสมรสเท่าเทียมในไต้หวันแสดงให้เห็นว่าเสรีประชาธิปไตยภายในไต้หวันนำมาสู่การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ และนำมาสู่การพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกันอย่างสมบูรณ์ รวมถึงมีการสร้างความร่วมมือกันกับแคนาดา แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่ต้องการส่งเสริมความเสมอภาคให้แก่เหล่าผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

รายการอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2565, 7 มิถุนายน). *เปิดสาระสำคัญ 11 ข้อ พ.ร.บ.คู่ชีวิต ฉบับผ่าน ครม.ล่าสุด*.
<https://www.bangkokbiznews.com/business/1008657>
- เจนนรี ตันตารา. (2565, 17 กรกฎาคม). *บันทึกชีวิตในไต้หวัน : รักไร้พรมแดน! สิทธิการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว กับกฎหมายการสมรสข้ามชาติของคู่รักเพศเดียวกันในไต้หวัน (ตอนแรก)*. Radio Taiwan International. <https://th.rti.org.tw/radio/programMessageView/id/106422>
- ฉัตรชัย เอมราช. (2557). *ความไม่เสมอภาคในการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ... [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]*. NIDA Wisdom Repository. <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/4116>
- ชวินโรจน์ ชีรพัชรพร และ ภาณุมาศ ชัดเจนงาม. (2560). *สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย*. วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(2), 92-104.
- ชวินโรจน์ ชีรพัชรพร. (2562, 19 มิถุนายน). *ถอดบทเรียนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสมรสเท่าเทียม LGBT ของ NGO ไต้หวัน ย้อนมองไทย ทำไมยังไม่คืบหน้า*. The Standard. <https://thestandard.co/taiwan-lgbtq-ngo/>
- ดิณณ์ ชัยสายัณห์. (2564). *สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.... วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(4), 281-288.
- ทศพร มุรธา. (2557). *สิทธิการสมรสของบุคคลเพศเดียวกัน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นิรันดร์ ทรงนิรันดร์ และ ศิริลักษณ์ ประสันตพงศ์. (2561). *ปัญหาทางกฎหมายกับการจดทะเบียนสมรสของเพศทางเลือก*. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 5(2), 56-69.
- พริดา ภูมิสวัสดิ์. (2563). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ [เอกสารประกอบการประชุม]*. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
https://www.ycap.go.th/download-content_detail/302
- BBCNewsThai. (2565, 15 มิถุนายน). *ร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียมคู่ชีวิต : ต้องผ่านขั้นตอนอะไรบ้าง ก่อนบังคับใช้เป็นกฎหมาย*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61808097>
- Constitutional Court R.O.C. (Taiwan). (2017, 24 May). *Interpretation No.748[Same-Sex Marriage Case]*. <https://cons.judicial.gov.tw/en/docdata.aspx?fid=100&id=310929>
- Ellethailand. (2020). *30 countries that allow "Same-sex couples" can legally register their marriage*. <https://www.ellethailand.com/30-legalized-same-sex-marriage-countries/>
- Phil Robertson[@Reaproy]. (2019, May 17). *What a tremendous victory for #LGBT rights!* [Image attached]. Twitter.<https://twitter.com/Reaproy/status/1129269594189787136>

Weng, S. (2022, 24 May). *On the 3rd anniversary of the legalization of same-sex marriage, 7,906 same-sex couples have married, polls: 60% of the public agree, 70% agree with the right to adopt*. The News Lens.

<https://www.thenewslens.com/article/167241#&gid=1&pid=1>

Zheng, X. (2021). *With negative population growth in 2020, the number of marriage pairs exceeds a 10-year low*.

<https://web.archive.org/web/20210111044037/https://www.cna.com.tw/news/ahel/202101090096.aspx>